

Letter to Editor

People's participation: A strategy for success in controlling and preventing dengue fever

Mohsen Shamsi¹ , * Raheleh Soltani¹

1. Department of Health Education and Health Promotion, School of Health, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

Citation: Shamsi M, Soltani R. People's participation: A strategy for success in controlling and preventing dengue fever. *Journal of Preventive Medicine*. 2025; 11(4):309-314. [In Persian]

10.48312/JPM.11.4.538.2

Article Info:

Received: 11 Dec 2024

Accepted: 26 Feb 2025

Available Online: 18 Mar 2025

ABSTRACT

In the last five decades, owing to the trinity of the modern world, including urbanization, globalization, and international mobility, humans have seen a significant increase in infectious diseases, including dengue fever. Dengue fever is a viral disease that is transmitted to humans by mosquitoes and affects millions of people worldwide annually. This disease is especially common in tropical and subtropical regions and can cause symptoms ranging from mild to severe and can be fatal. According to the nature of the disease and the way of its transmission, it is necessary to know the initial symptoms, to know the ways of prevention, and the appropriate treatment for members of a society at risk [1].

Attracting the participation of people's organizations and groups in non-governmental organizations and government health centers can be as important as the quick identification of patients and health programs for the improvement of roads and places. This potential exists in Iran, and it has proven itself well in the era of covid-19 and neighborhood-based participation, and popular organizations. On the other hand, in Iran, August 22 was the national day of "Social Organizations and Participation" In this regard, it should be emphasized that organizations and public participation can play an effective role in controlling dengue fever. The Alma-Ata statement also does not consider health for people to be possible without their participation. Public participation is one of the main keys to controlling and preventing diseases such as dengue fever. When people have sufficient knowledge about the disease and realize the importance of their role in controlling it, they can effectively cooperate in reducing the spread of the disease.

Effective solutions for popular participation include increasing the awareness and knowledge of people and popular organizations; using mass media such as television, radio, and social networks for information; public participation in improving the environment; and promoting the use of individual prevention methods and self-care. In terms of increasing the awareness of society and popular organizations, strategies include holding educational workshops and seminars in schools, mosques and educational centers, health liaisons, university students, and the use of payment social networks.

Key Words:

Dengue Fever, Public Participation, Health Education, Prevention.

* Corresponding Author:

Dr Raheleh Soltani

Address: Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

Tel: +98 8633686443

E-mail: shadi8685@gmail.com

Copyright © 2024 The Author[s]; This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

نامه به سردبیر

مشارکت مردمی: استراتژی موفقیت در کنترل و پیشگیری از تب دنگی

محسن شمسی^۱ ID، * راحله سلطانی^۱ ID

۱. گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Shamsi M, Soltani R. People's participation: A strategy for success in controlling and preventing dengue fever. *Journal of Preventive Medicine*. 2025; 11(4):309-314. [In Persian]

doi 10.48312/JPM.11.4.538.2

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۳ آذر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۷ اسفند ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۲۸ اسفند ۱۴۰۳

سردبیر محترم

در پنج دهه گذشته، به واسطه سه گانه جهان مدرن، مشتمل بر شهرنشینی، تغییرات آب و هوایی و تحرک بین المللی، انسان شاهد افزایش چشمگیر جهانی بیماری‌های واگیر از جمله بیماری تب دنگی شده است. تب دنگی یکی از بیماری‌های ویروسی است که توسط پشه‌ها به انسان منتقل می‌شود و سالانه میلیون‌ها نفر را در سراسر جهان تحت تأثیر قرار می‌دهد. این بیماری به ویژه در مناطق گرمسیری و نیمه گرمسیری شایع است و می‌تواند از علائم خفیف تا شدید و مرگبار را ایجاد کند. با توجه به ماهیت بیماری و راه انتقال آن، شناخت علائم اولیه، آگاهی از راه‌های پیشگیری و همچنین درمان مناسب آن برای احاد یک جامعه در معرض خطر ضروری است [۱].

در حال حاضر تعداد دقیق افرادی که در معرض خطر ابتلا به تب دنگی هستند مشخص نیست و این امر به عوامل مختلفی از جمله شرایط آب و هوایی، حضور پشه‌های ناقل و سطح ایمنی عمومی افراد جوامع بستگی دارد. با این وجود در دو دهه اخیر موارد بیماری تب دنگی به طور چشمگیری رو به افزایش بوده است، به طوری که در سال ۲۰۰۰ میلادی تعداد ۵۰۵۴۳۰ مورد بیماری به سازمان بهداشت جهانی گزارش شده بود اما در سال ۲۰۱۹ موارد بیماری به حدود ۵/۲ میلیون مورد رسید، در سال ۲۰۲۳ حدود ۶/۵ میلیون مورد بیماری و ۷۳۰۰ مورد مرگ ناشی از این بیماری ثبت شده است [۲]. تا ۳۰ آوریل ۲۰۲۴ بیش از ۷/۶ میلیون مورد بیماری تب دنگی به سازمان بهداشت جهانی گزارش شده است، از این موارد ۳/۴ میلیون مورد تأیید شده آزمایشگاهی بوده و ۱۶۰۰۰ مورد فرم شدید بیماری و بیش از ۳۰۰۰ مورد مرگ

کلیدواژه‌ها:

تب دنگی، مشارکت مردمی، آموزش بهداشت، پیشگیری.

*نویسنده مسئول:

راحله سلطانی

نشانی: دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.

تلفن: +98 8633686443

پست الکترونیک: shadi8685@gmail.com

Copyright © 2024 The Author[s].

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مردمی در کنترل این بیماری، بسیار مهم است؛ به گونه‌ای که با توجه به پراکندگی بیماری در محیط تا زمانی که افراد یک جامعه با خود مراقبتی از این بیماری پیشگیری نکنند، نمی‌توان به کنترل آن امیدوار بود. با توجه به «شیوع روزافزون بیماری تب دنگی در بسیاری از مناطق جهان»، «گزارش ابتلای مسافران ایرانی» و «احتمال آلوده شدن پشه‌های آئدس در آینده در برخی مناطق شمالی و جنوبی کشور»، نقش مشارکت مردمی در کنترل این بیماری بیش‌ازپیش حائز اهمیت شده است. راهکارهای مؤثر برای مشارکت مردمی در کنترل بیماری تب دنگی در دسترس است؛ تجربیات جهانی از اهمیت مشارکت مردمی در موفقیت یا شکست برنامه‌های ملی مبارزه با پشه آئدس و بیماری تب دنگی حکایت دارد [۱،۲].

اهمیت جلب مشارکت تشکلهای و گروه‌های مردمی، چه در سازمان‌های مردم‌نهاد و چه در مراکز بهداشت دولتی، می‌تواند به‌اندازه‌ی شناسایی سریع بیماران و اجرای برنامه‌های بهداشتی برای بهسازی معابر و اماکن اهمیت داشته باشد. این پتانسیل در کشور ایران وجود دارد و در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، از طریق مشارکت محله محور و فعالیت تشکلهای مردمی، به‌خوبی آزموده و اثبات‌شده است. از سوی دیگر، در ایران روز ۲۲ مردادماه به‌عنوان روز ملی «تشکلهای و مشارکت اجتماعی» نام‌گذاری شده است؛ از همین رو، باید تأکید کرد که تشکلهای و مشارکت مردمی می‌توانند نقشی مؤثر در کنترل بیماری تب دنگی ایفا کنند. بیانیه‌ی آلمانا نیز بر این نکته تأکید دارد که بهداشت برای مردم بدون مشارکت خود مردم میسر نخواهد بود. درواقع، مشارکت مردمی یکی از کلیدهای اصلی در کنترل و پیشگیری از بیماری‌هایی مانند تب دنگی است؛ چراکه تنها زمانی می‌توان به کنترل مؤثر این بیماری امید داشت که مردم نسبت به آن آگاهی کافی داشته باشند و به اهمیت نقش خود در مهار آن پی ببرند.

راهکارهای مؤثر برای جلب مشارکت مردمی شامل افزایش آگاهی و دانش عمومی، توانمندسازی تشکلهای مردمی، استفاده از رسانه‌های جمعی نظیر تلویزیون، رادیو و

ناشی از این بیماری گزارش شده است، آمار مرگ‌ومیر این بیماری از یک درصد تا پنج درصد متغیر بوده است [۳].

در ایران بنا به گزارش سازمان بهداشت جهانی تا تیرماه ۱۴۰۳ در مجموع ۱۲ مورد انتقال بیماری بومی دنگی در ایران ثبت شده است که همگی در بندرلنگه (استان هرمزگان) بوده است. در ایران بین سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۳ سالانه به‌طور متوسط ۲۰ مورد بیماری تب دنگی وارداتی گزارش شده است. درحالی‌که در سال ۲۰۲۴ در فاصله بین ۲۶ اردیبهشت تا ۲۰ تیرماه ۱۳۷ مورد بیماری تب دنگی وارداتی در ایران شناسایی شد که نشان می‌دهد کنترل و پیشگیری هر چه سریع‌تر این بیماری باید در اولویت برنامه‌ریزان بهداشتی باشد. استراتژی مهم در راستای دستیابی به این هدف و با توجه به ماهیت انتقال بیماری از راه‌های گزش حشره و در معرض خطر بودن اکثریت افراد یک جامعه، آموزش همگانی افراد است [۱،۳،۴].

عوامل خطر ابتلا به این بیماری می‌تواند افزایش روند شهرنشینی (تراکم جمعیت در نواحی مسکونی)، عدم دسترسی به منبع آب سالم، ذخیره و نگهداری نامناسب آب و ... باشد. انتقال بیماری همچنین به دانش، نگرش و عملکرد جمعیت نسبت به این بیماری بستگی دارد، زیرا قرار گرفتن در معرض آن با رفتارهایی مانند ذخیره آب، نگهداری از گیاهان و محافظت از خود در برابر نیش پشه مرتبط است به‌بیان دیگر می‌توان گفت که تعامل و حلقه اتصال بین ویروس دنگی، میزبان و محیط پویا و کنترل بیماری باید متمرکز بر قطع این حلقه‌های متصل به یکدیگر باشد [۵].

بهترین راه پیشگیری از بیماری تب دنگی، جلوگیری از گزش پشه‌های ناقل است. استفاده از پشه‌بند، مواد دافع حشرات، حذف منابع آب راکد و پوشیدن لباس‌های محافظ توصیه می‌شود. تهیه‌ی مناسب و سم‌پاشی محیط خانه می‌تواند به کاهش جمعیت پشه‌ها کمک کند. پشه‌ها در اوایل صبح و هنگام غروب فعال‌تر هستند؛ بنابراین، این دوره‌ها بیشترین خطر گزش را دارند. آموزش این موارد به جامعه، با تأکید بر خود مراقبتی و لزوم مشارکت‌های

شبکه‌های اجتماعی برای اطلاع‌رسانی، مشارکت همگانی در بهسازی محیط، ترویج روش‌های پیشگیری فردی و تقویت فرهنگ خود مراقبتی است. در زمینه ارتقای آگاهی جامعه و تشکل‌های مردمی، می‌توان از استراتژی‌هایی همچون برگزاری کارگاه‌ها و سمینارهای آموزشی در مدارس، مساجد و سایر مراکز آموزشی، بهره‌گیری از ظرفیت رابطین سلامت، مشارکت فعال دانشجویان دانشگاه‌ها و استفاده هدفمند از بستر شبکه‌های اجتماعی بهره برد [۶].

استفاده از رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون، رادیو و شبکه‌های اجتماعی برای اطلاع‌رسانی از جمله راهکارهای مؤثر در افزایش میزان مشارکت مردمی به شمار می‌رود. انتشار اخبار صحیح و گسترده از منابع معتبر درباره بیماری تب دنگی در فضای مجازی و رسانه‌ای می‌تواند باعث افزایش آگاهی عمومی و کاهش تأثیر شایعات و ایجاد جو ناامنی در جامعه شود. این بسته‌های آموزشی، متناسب با گروه‌های هدف سنی و جنسیتی، می‌توانند شامل پویانمایی‌های آموزشی درباره بیماری تب دنگی، توزیع بروشورها و پوسترهای اطلاع‌رسانی در مورد علائم بیماری، راه‌های انتقال و روش‌های پیشگیری باشند. این محتواها باید در مراکز بهداشتی، سطح شهرها و روستاها، اماکن عمومی و ادارات توزیع شده و از طریق رسانه‌های رسمی، نیمه‌رسمی و بسترهای مجازی منتشر شوند.

پیشنهاد می‌شود آموزش‌های لازم از طریق رسانه‌های معتبر و جمعی به مردم ارائه شده و در سطح محیطی نیز از طریق بهورزان، کارکنان مراقب سلامت و رابطین سلامت به جامعه منتقل شود تا اثربخشی بیشتری داشته باشد. در کنار این اقدامات، تهیه و توزیع بروشورهای آموزشی در ادارات و مراکز عمومی نیز ضرورت دارد. چنانچه رسانه‌های اصلی بتوانند با شیوه‌ای صحیح جریان غالب اطلاع‌رسانی را در دست بگیرند و نکات کلیدی را به‌موقع و مستمر به مردم یادآوری کنند، احتمال انتشار شایعات در فضای مجازی غیررسمی کاهش یافته و از ایجاد ترس، اضطراب و بی‌اعتمادی عمومی جلوگیری خواهد شد.

از دیگر استراتژی‌های مؤثر در افزایش مشارکت مردمی

برای کنترل بیماری تب دنگی، ترویج فرهنگ خود مراقبتی در برابر این بیماری است. تا زمانی که مردم یک جامعه خود را در برابر بیماری آسیب‌پذیر ندانند و مسئولیتی برای پیشگیری احساس نکنند، سایر مداخلات سیستم بهداشتی نیز اثربخشی چندانی نخواهند داشت. خود مراقبتی یکی از برنامه‌های پایه‌ای و قدیمی در حوزه بهداشت است که می‌توان آن را نخستین گام در مسیر مشارکت اجتماعی دانست. تشویق مردم به استفاده از پشه‌بند، پوشیدن لباس آستین‌بلند و شلوار بلند و به‌کارگیری مواد دورکننده حشرات از جمله اقدامات کلیدی در راستای خود مراقبتی در برابر پشه‌ی آئدس به شمار می‌رود. این اقدامات می‌تواند هم در سطح فردی و خانوادگی و هم به‌عنوان مسئولیت اجتماعی ترویج داده شوند. در این میان، تشکل‌های مردمی و داوطلبان سلامت نقش پررنگی دارند و می‌توانند در قالب برنامه‌های محله محور، فعالیت‌های آموزشی و اجرایی متعددی را برای افزایش آگاهی و اصلاح رفتارهای جمعی انجام دهند. باین‌حال، همچنان بخشی از جامعه اطلاعات کافی و دقیق در خصوص روش‌های پیشگیری از بیماری تب دنگی را در اختیار ندارد. تغییر رفتار و عادات مردم نیازمند صرف زمان، تلاش مستمر و بهره‌گیری هدفمند از اصول آموزش و ارتقای سلامت است تا بتوان از طریق افزایش دانش و انگیزه، مشارکتی پایدار و مؤثر در جامعه ایجاد کرد.

مطالعات انجام شده در زمینه دانش، نگرش و عملکرد مراقبین سلامت و سایر اقشار جامعه در کشورهای مختلف، نتایج متفاوتی را به همراه داشته است. برای نمونه، مطالعه‌ای در کشور اتیوپی نشان داد که ۴۹ درصد از مراقبین سلامت موردبررسی دارای سطح متوسطی از دانش در مورد بیماری تب دنگی بودند [۷]؛ درحالی‌که در کشور تایوان، بیش از ۸۰ درصد از مراقبین بهداشت نسبت به بیماری‌های منتقله از طریق پشه، از جمله مالاریا، تب زرد و تب دنگی، آگاهی کافی نداشتند [۸]؛ در مطالعه‌ای که توسط اکرا انجام شده است، سه‌چهارم مراقبین سلامت از ماهیت دنباله‌دار بودن بیماری تب دنگی آگاهی داشتند و تنها یک‌پنجم آنان دانش و عملکرد مطلوبی در تشخیص بیماری از خود نشان دادند [۹]. همچنین در مطالعه‌ای در برزیل، تنها ۵ درصد

توسط برنامه‌ریزان بهداشتی موردتوجه قرار گیرد. در این راستا، آموزش نقشی حیاتی در ارتقای سطح آگاهی نسبت به بیماری تب دنگی و ترویج اقدامات پیشگیرانه ایفا می‌کند. جذب و درگیر کردن جوامع از طریق برنامه‌های آموزشی می‌تواند افراد را توانمند سازد تا از خود و خانواده‌هایشان در برابر این بیماری محافظت کنند. پیشنهاد می‌شود همکاری نزدیک میان دولت‌ها، نهادهای بهداشتی، سازمان‌های مردم‌نهاد و سایر تشکلهای اجتماعی نیز به‌عنوان یک اصل اساسی در مدیریت مؤثر و کنترل شیوع بیماری تب دنگی موردتوجه ویژه قرار گیرد.

References

1. Jahromi AS, Jokar M, Abdous A, Sharifi N, Abbasi T, Rahmanian V. Global systematic review and meta-analysis of knowledge, attitudes, and practices towards dengue fever among the general population. *Asian Pac J Trop Med*. 2024; 17(5):191-207. DOI: [10.4103/apjtm.apjtm_925_23](https://doi.org/10.4103/apjtm.apjtm_925_23)
2. Dapari R, Muniandy K, Fattah Azman AZ, Abu Bakar S, Mohd Desa MN, Hwa LC, et al. Effectiveness of the Integrated Dengue Education and Learning (iDEAL) module in improving the knowledge, attitude, practice, environmental cleanliness index, and dengue index among schoolchildren: A randomised controlled trial protocol. *PLoS One*. 2024; 19(4):e0302736. DOI: [10.1371/journal.pone.0302736](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0302736) PMID: 38687755
3. World Health Organization. Dengue and severe dengue—fact sheets. 2024. [Accessed 20th Oct 2024]. Available at: [Link](#)
4. Nikookar SH, Moosazadeh M, Fazeli-Dinan M, Zaim M, Sedaghat MM, Enayati A. Knowledge, attitude, and practice of healthcare workers regarding dengue fever in Mazandaran Province, northern Iran. *Front Public Health*. 2023; 11:1129056. DOI: [10.3389/fpubh.2023.1129056](https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1129056) PMID: 37469697
5. Zhang Y, Zahreddine M, Abreu K, Dantas MA, Charland K, Pierce L, et al. Knowledge, attitude and practice (KAP) and risk factors on dengue fever among children in Brazil, Fortaleza: A cross-sectional study. *PLoS Negl Trop Dis*. 2023; 17(9):e0011110. DOI: [10.1371/journal.pntd.0011110](https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0011110) PMID: 37747907
6. ISNA. Torrential rains create an abundance of Aedes mosquitoes / The importance of promoting self-care against dengue fever. 2024. [Accessed 15 th Oct 2024]. Available at: [Link](#)

از افراد خانه‌دار موفق به کسب امتیازی بالاتر از ۷۵ درصد در زمینه آگاهی، نگرش و عملکرد صحیح در پیشگیری از تب دنگی شدند [۵]. در مطالعه‌ای دیگر که در میان دانش‌آموزان ۲۰ مدرسه ابتدایی و ۲۰ مدرسه راهنمایی در شهر کوالالامپور با شرکت ۱۶۰۰ دانش‌آموز انجام شد، مشخص شد که آموزش‌های مدرسه‌ای تأثیر قابل توجهی در افزایش آگاهی، نگرش و عملکرد دانش‌آموزان نسبت به بهسازی محیط، کنترل پشه آندس و درنهایت پیشگیری از بیماری تب دنگی داشته است [۲].

از آنجا که ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی در خط مقدم پیشگیری، کنترل و مدیریت بیماری تب دنگی قرار دارند، آموزش به این افراد برای انجام مؤثر این وظایف اهمیت زیادی دارد. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای این افراد و ارزیابی سطح دانش، نگرش و عملکرد آنان، به‌منظور سنجش کافی بودن آموزش‌ها و همچنین تجدیدنظر در مطالب آموزشی در صورت لزوم، از اهمیت بالایی برخوردار است. به‌عنوان مثال، در مطالعه‌ای که در میان کارکنان مراقب سلامت استان مازندران انجام شد، میزان آگاهی آنان از علائم بیماری تب دنگی ۵۲ درصد، راه‌های کنترل بیماری ۶۹ درصد و روش‌های انتقال ۷۲ درصد گزارش شده است [۴].

همچنین، در مطالعه‌ای که باهدف بررسی میزان شناخت ارائه‌دهندگان خدمات سلامت از بیماری تب دنگی در استان آذربایجان شرقی انجام شد، ۹۴۸ نفر شامل ۲۲۷ پزشک و ۷۲۱ نفر از سایر مراقبین سلامت مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج این مطالعه نشان داد که نزدیک به ۸۰ درصد از این افراد آگاهی پایینی نسبت به کنترل و پیشگیری از بیماری تب دنگی داشتند که این موضوع نشان‌دهنده‌ی نیاز فوری به آموزش و ارتقای دانش آنان به‌عنوان خط مقدم نظام سلامت در مدیریت این بیماری است [۱۰].

با توجه به موارد اشاره شده، تأکید بر نقش مؤثر مردم از طریق مشارکت عمومی در کنترل بیماری، همراه با استراتژی افزایش خود مراقبتی در میان افراد جامعه، باید به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با بیماری تب دنگی

7. Mohammed Yusuf A, Abdurashid Ibrahim N. Knowledge, attitude and practice towards dengue fever prevention and associated factors among public health sector health-care professionals: in Dire Dawa, eastern Ethiopia. Risk Manag Healthc Policy. 2019; 12:91-104. DOI: [10.2147/RMHP.S195214](https://doi.org/10.2147/RMHP.S195214) PMID: [31239796](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31239796/)
8. Huang HL, Chiu TY, Huang KC, Cheng SY, Yao CA, Lee LT. Travel-related mosquito-transmitted disease questionnaire survey among health professionals in Taiwan. J Travel Med. 2011; 18(1):34-8. DOI: [10.1111/j.1708-8305.2010.00483.x](https://doi.org/10.1111/j.1708-8305.2010.00483.x) PMID: [21199140](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21199140/)
9. Ekra KD, Cherif D, Kouassi DP, Konan YL, Coulibaly D, Traore Y, et al. Determinants of practices for dengue diagnosis among healthcare professionals working in public hospitals of Abidjan, Cote d'Ivoire. J Public Health Epidemiol. 2017; 9(8):212-8. DOI: [10.5897/JPHE2017.0933](https://doi.org/10.5897/JPHE2017.0933)
10. Abbasi M, Zaim M, Moosazadeh M, Alizadeh M, Dorosti A, Khayatzaheh S, et al. Uncovering the knowledge gap: A web-based survey of healthcare providers' understanding and management of dengue fever in East Azerbaijan, Iran. PLoS One. 2024; 19(6):e0305528. DOI: [10.1371/journal.pone.0305528](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0305528) PMID: [38905180](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38905180/)